

на такава недостойна игра се поддават застъпниците на земната правда, които искаха да заглушат свѣта съ новитѣ принципи, върху които щѣха да основатъ бъдещето човѣчество!

Ако едно врѣме тълпата викаше „разпни го“, и Спасителятъ биде най-сетнѣ разпнатъ, поне палачитѣ не отидоха до тамъ, да искатъ да се обезвреди и неговата майка подъ прѣдлогъ, че и тя би могла да стане опасна за народа; а доколко човѣчеството въ извѣстенъ смисълъ е отишло назадъ отъ онова врѣме, се вижда отъ обстоятелството, че като разпъватъ сега българския народъ и го правятъ абсолютно безвреденъ, още подъ прѣдлогъ, че неговитѣ врагове трѣбва да бждатъ осигурени срѣщу неговата мощъ, трѣбва и границитѣ му да се отворятъ широко за тѣхъ.

А че не само ние, дълбоко засегнати въ най-светитѣ ни чувства и национални интереси, гледаме тъй мрачно и съ болезнена иронична усмивка посрѣщаме новото политическо дѣло на днешнитѣ ръководители на човѣшкитѣ сѣдбини, това показватъ толкова трѣзви гласове, които идатъ отъ самитѣ земи на побѣдителитѣ, и които — незаглушени отъ дневнитѣ страсти — отражаватъ истинската днешна човѣшка съвестъ. За примѣръ нека посочимъ отзива тъкмо на единъ френски публиченъ органъ — макаръ и органъ на социалисти —, който и въ днешния печаленъ моментъ ни показва пророческото изнапрѣждане на бъдещото, свойствено на френския духъ: „Върховниятъ съвѣтъ е извършилъ такова (несигурно и забъркано) дѣло, защото на едно мѣсто е почувъ историчитѣ, на друго индустриалцитѣ, а на трето генералитѣ, *когато би било толкова просто, навсякъде да се чуятъ народитѣ.* Но плебисцитѣтъ е само изключение, както той е изключителенъ въ версайския договоръ. Дипломатитѣ сѣ искали да завоюватъ своитѣ съюзнции, малки и голѣми. Но това е опасно и за бъдещото. Както въ миналото италианцитѣ отъ Тиролъ се вълнуваха, за да се присѣдинятъ къмъ Италия, трансилванцитѣ къмъ Ромъния, сѣщо тъй и ония нѣмци, които подпадатъ подъ чужда властъ, ще протестираатъ противъ това порабощение, и иредентизмътъ ще стане по-голямъ утрѣ, отколкото бѣше вчера.

Създаденото отъ сенъ-жерменския договоръ положение на работитѣ, онова, което ще пронѣлзе отъ мира съ Унгария, *онова, което ще се роди отъ мира съ България, ще бжде само мимолетно.*“

Каго е тъй, нека се не отчайваме. Само въ страдание и мъка се твори и се ражда. Отъ страданията на българския народъ не може да се не роди и за него правдата, въпрѣки всѣчки прѣчки, които му се противопоставятъ днесъ отъ низкъ човѣшки умъ и отъ мизерно човѣшко сърце. И ония, които прѣди половинъ вѣкъ въ Франкфуртъ създаваха новия редъ върху опора на силата, и творцитѣ на новитѣ наредби на Близкия изтокъ, които тъй жестоко постъпиха въ Берлинъ спрѣмо единъ невиненъ народъ, па и ония кжсогледни политически мъже, които безжалостно бѣха се надвѣсили въ Букурещъ надъ поваления български трупъ, за да го рѣжатъ съ пълна воля, — всички тѣ мислѣха, че създаватъ за себе си нѣщо здраво и трайно. Видѣхме, какъ всички тия творения рано или късно рухнаха подъ тежината на своитѣ неправди. И колкото по-неправдо и по-безчовѣчно бѣше дѣлото, толкова по-бърже рухваше то.

Нѣма случай, дѣто въ историята неправда да е тържествувала трайно. Ако за индивидуалния човѣшки животъ има потребъ отъ задгробенъ миръ, дѣто всѣкому да се въздаде по заслуга, въ живота на народитѣ винаги идва день за тържество на правдата. И въ това отношение нѣма нищо по-вѣрно отъ Хегеловата мисль Die Weltgeschichte ist das Weltgericht — всемирната история е и всемирненъ съдъ. Ето днесъ съдѣтъ повече отъ столѣтие виждаме Полша блѣскаво възкръснала за новъ политически животъ, когато тъкъ ония могъщи империи, които я разпънаха на кръстъ, лежатъ повалени подъ ударитѣ на съдбата. Кой можеше да помисли, че и малката Дания ще получи нѣкога своето право, което прѣди повече отъ половинъ вѣкъ ѝ се признаваше отъ Прусия и Австрия въ праж-